

Vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Zákon č. 561/2004 Sb. (školský zákon), § 16, § 17, ve znění platných předpisů

Vyhláška 73/2005 Sb. – o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných v platném znění

Vyhláška 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních

Vyhláška 274/2010 Sb. ze dne 13. září 2010, kterou se mění vyhláška č. 177/2009 Sb., o bližších podmínkách ukončování vzdělávání ve středních školách maturitní zkouškou, ve znění vyhlášky č. 90/2010 Sb.

Vymezení dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

Osoba se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním či sociálním znevýhodněním

Zdravotní postižení je postižení mentální, tělesné, zrakové, sluchové, narušené komunikační schopnosti, autismus, souběžné postižení více vadami, vývojové poruchy učení nebo chování

Zdravotní znevýhodnění je zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc, nebo zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování

Sociální znevýhodnění - rodinné prostředí s nízkým socioekonomickým statusem, nařízená ústavní či ochranná výchova, postavení azylanta či uprchlíka

Zařazení do speciálního vzdělávání

Speciální vzdělávání se poskytuje žákům u nichž byly speciální vzdělávací potřeby zjištěny na základě speciálně pedagogického, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením nebo odborným zdravotnickým pracovištěm s tím, že výsledné doporučení vystavuje **školské poradenské zařízení**

Speciální vzdělávání se poskytuje i žákům zařazeným do škol zřízených **při školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy**

Formy speciálního vzdělávání

Individuální integrace

- v běžné škole (je upřednostňováno, pokud má škola podmínky)
- ve speciální škole pro jiné postižení

Skupinová integrace

- ve třídě či oddělení běžné školy
- ve třídě či oddělení speciální školy

Vzdělávání v samostatné škole pro žáky se zdravotním postižením (speciální škola)

Kombinací všech tří výše popsaných forem

VŠE JE PODMÍNĚNO SOUHLASEM ZÁKONNÝCH ZÁSTUPCŮ

Individuální vzdělávací plán

Je vypracován ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem zpravidla před nástupem žáka do školy, nejpozději však 1 měsíc po nástupu žáka do školy nebo po zjištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka

Může být doplňován a upravován v průběhu celého školního roku podle potřeby

Za zpracování odpovídá ředitel školy

Seznámení zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka s individuálním vzdělávacím plánem provede ředitel školy

Sledování dodržování postupů a vyhodnocování opatření stanovených v individuálním vzdělávacím plánu provádí školské poradenské zařízení, to poskytuje žákovi, škole i zákonnému zástupci žáka poradenskou podporu

Individuální vzdělávací plán

Stanoví se především pro:

- individuálně integrovaného žáka
- žáka s hlubokým mentálním postižením
- případně pro žáka skupinově integrovaného nebo žáka speciální školy

Vychází ze:

- školního vzdělávacího programu příslušné školy
- závěrů psychologického a speciálně pedagogického vyšetření školského poradenského zařízení
- vyjádření registrujícího pediatra či jiného odborného lékaře nebo dalšího odborníka (např. kliničtí psychologové, logopedi, bylo-li dítě v jejich dlouhodobé péči)
- vyjádření zákonného zástupce či zletilého žáka

Podpůrná opatření při speciálním vzdělávání

- ✓ speciální metody, formy a postupy
- ✓ speciální učebnice
- ✓ didaktické materiály
- ✓ kompenzační pomůcky
- ✓ rehabilitační pomůcky
- ✓ zařazení předmětů speciálně pedagogické péče
- ✓ snížené počty žáků ve třídě, v oddělení, ve studijní skupině
- ✓ služby asistenta pedagoga
- ✓ další možné úpravy podle individuálního vzdělávacího plánu
- ✓ poskytování pedagogicko-psychologických služeb

Zdravotní postižení

Zrakové postižení

Lidé se zrakovým postižením tvoří přibližně 1 - 1,5 % z populace

Zrakově postižení (někdy též ZP) nebo správněji osoby se zrakovým postižením jsou lidé s různými druhy a stupni snížených zrakových schopností. Úžeji se tímto termínem rozumí ti, u nichž **poškození zraku nějak ovlivňuje činnosti v běžném životě a u nichž běžná optická korekce nepostačuje.**

Je to vždy záležitost velmi individuální

(SPC Démosthenes, Ústí nad Labem)

Sluchové postižení

V ČR je zhruba 0,5 milionu nedoslýchavých a neslyšících. Z nich podstatnou část tvoří nedoslýchaví, jejichž sluch se zhoršil z důvodu věku.

Zhruba 15 000 nedoslýchavých a neslyšících se s vadou sluchu narodilo nebo jejich vada vznikla už v dětství.

Způsob komunikace:

Odezírání

Znaková řeč

Tlumočnické služby

(SPC Démosthenes, Ústí nad Labem

SPC Chomutov, detaš. prac. SPC Měcholupy)

Tělesné postižení

= postižení, jehož průvodním znakem je prvotní nebo druhotné (nemoc) postižení hybnosti.

Obrny centrální a periferní

DMO – nejčastější diagnóza

Deformace (skoliózy, kyfózy, ploché nohy, deformace kyčlí, apod.)

Malformace (VVV), např. rozštěp páteře

Myopatie

Chronická onemocnění

Onkologická onemocnění

Epilepsie

(SPC Teplice)

Mentální postižení

Mentální retardace – vývojová porucha integrace psychických funkcí, která postihuje jedince ve všech složkách jeho osobnosti.

Není to nemoc, je to stav charakterizovaný celkovým snížením intelektových schopností, které v sobě zahrnují schopnost myslet, učit se a přizpůsobovat se požadavkům svého okolí.

Výskyt: 2 – 5% populace, větší výskyt u mužů

Mentální postižení

Členění:

IQ 69 – 50	lehká mentální retardace
IQ 49 – 35	středně těžká mentální retardace
IQ 34 – 20	těžká mentální retardace
IQ 19 – níže	hluboká mentální retardace

(SPC Rumburk, Žatec, Litvínov, Děčín)

Narušená komunikační schopnost

Řeč se vyvíjí správně, bezchybně, když jsou **zachovány vnitřní i vnější podmínky.**

Komunikační schopnost jednotlivce je narušena tehdy, když **některá rovina jeho jazykových projevů je narušena a nedovoluje vyplnit jeho komunikační záměr.**

Dyslalie

Dysartrie

Opožděný vývoj řeči (3 roky)

Dysfázie

Afázie

Koktavost

Breptavost

Palatolalie

Mutismus

Rinolalie

Dysgramatismus

(SPC Měcholupy, Chomutov, Démosthenes Ústí nad Labem))

Autismus

= jedna z nejzávažnějších poruch dětského mentálního vývoje. Jedná se o **vrozenou poruchu některých mozkových funkcí**.

Porucha vzniká na neurobiologickém podkladě. Důsledkem poruchy je, že **dítě dobře nerozumí tomu, co vidí, slyší a prožívá**.

Duševní vývoj dítěte je díky tomuto handicapu narušen hlavně v oblasti komunikace, sociální interakce a vnímání. Autismus doprovází specifické vzorce chování.

Odhad: 0,5% populace

(SPC Teplice)

Kombinované vady

Pro potřeby resortu školství se uvádějí tři skupiny žáků s více vadami (čj. 16776/97-22):

- skupina, v níž je společným znakem mentální retardace (sdružují se tělesné, smyslové vady, vady řeči, psychická onemocnění, vývojové poruchy učení a chování)
- skupina tvořená kombinací vad tělesných, smyslových a vad řeči
- autistické děti a děti s autistickými rysy, u nichž jsou diagnostikovány další vady

Hluchoslepota

(SPC Děčín, Litoměřice)

Zdravotní znevýhodnění

- **se zdravotním oslabením nebo dlouhodobou nemocí**, které vyžadují zohlednění při vzdělávání (žákovy obtíže nespádají do kategorie zdravotního postižení, přesto prokazatelně potřebuje podporu při vzdělávání formou podpůrných opatření, nebo jeho následky ovlivňují možnosti získávání vědomostí a dovedností ve vyučovacím procesu, jedná se např. o epilepsii, diabetes, těžké astma, onemocnění ledvin, psychiatrické poruchy, onkologické onemocnění, metabolické poruchy, závažné kardiologické onemocnění, cystickou fibrózu, stavy po transplantacích či operaci mozku apod.)
- **s lehčí zdravotní poruchou vedoucí k poruchám učení a chování**, které vyžadují zohlednění při vzdělávání (žákovy obtíže nedosahují míry zdravotního postižení, přesto prokazatelně potřebuje podporu při vzdělávání)

Sociální znevýhodnění

Žák:

- žijící v prostředí, kde **není dlouhodobě dostatečně podporován ke vzdělávání či přípravě na vzdělávání** například z důvodů nedostatečného materiálního zázemí, nevyhovujících bytových podmínek, nezájmu ze strany zákonných zástupců, konfliktů v rodině
- jehož **zákonní zástupci se školou dlouhodobě nespolupracují** a je to na újmu oprávněných zájmů žáka
- žijící v prostředí **sociálně vyloučených lokalit nebo lokalit sociálním vyloučením ohrožených**

-
- který je **znevýhodněn z důvodu příslušnosti k etnické nebo národnostní skupině či specifickému sociálnímu prostředí**, zejména je-li znevýhodnění spojeno s nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka ve srovnání s ostatními žáky třídy, z důvodu používání odlišného jazyka nebo specifické formy vyučovacího jazyka v domácím prostředí žáka
 - s **nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou**
 - s **postavením azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky (podle zákona o azylu č. 325/1999 Sb.)**.

Lokality ohrožené sociálním vyloučením

- Větší počet přelidněných bytů
- Menší míra dobrovolných aktivit
- Horší zdravotní stav populace
- Nízká střední délka života

Indikátory sociálního vyloučení

- Více dětí v domácnosti bez práce
- Nízká porodní váha
- Vyšší dětská úmrtnost
- Nízká účast na výuce
- Horší školní výsledky
- Porodnost u dívek v nižších věkových skupinách
- Vyšší počet dětí ve výchovných institucích

Sociální handicap – posuzuje sociální odbor

Kulturní handicap – všichni žáci speciálních škol

Faktory znevýhodnění

- **Nedostatečná** obecná informovanost, neznalost majoritního jazyka, jiné priority hodnot, neporozumění sociálním pravidlům
- Rozdílné **kognitivní** (poznávací) strategie řešení úkolů a problémů
- Role **kulturního kapitálu** - suma znalostí, vědomostí, dovedností (např. jazykových), vzdělání, rodinného původu a kulturního povědomí konkrétní osoby, která je důležitá pro dosažení určité sociální pozice

Práva dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

Právo na vzdělávání o obsahu, formách a metodách odpovídajících potřebám a možnostem těchto osob, včetně hodnocení, přijímání a ukončování vzdělávání

Právo na vytvoření podmínek pro vzdělávání

Právo na poradenskou pomoc školy

Právo na pomoc školského poradenského zařízení

Právo na bezplatné užívání speciálních učebnic, speciálních didaktických a kompenzačních pomůcek, poskytovaných školou

Právo na vzdělávání alternativními komunikačními prostředky (dorozumívání prostřednictvím znakové řeči, psaní Braillovým písmem a náhradních způsobů dorozumívání)

Možnost prodloužení vzdělávání středního a vyššího ředitelem školy

Zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Ve školním vzdělávacím programu je nutné uvést, jakým způsobem škola zajistí vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Tuto problematiku je třeba zpracovat nejen z hlediska současných žáků, ale i obecněji pro případ, že se takoví žáci budou o studium na škole ucházet, případně když se u nich speciální vzdělávací potřeby projeví až během studia.

Ve školním vzdělávacím programu musí být uvedeno, jakým způsobem škola vytvoří podmínky pro uspokojování speciálních vzdělávacích potřeb těchto žáků. Škola by ve svém ŠVP měla popsat, jak je připravena na vzdělávání různých skupin žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Zdravotní postižení

- ✓ spolupráci se školskými poradenskými zařízeními (speciálně pedagogická centra, pedagogicko-psychologické poradny) a s dalšími odborníky (lékaři, psychologové)
- ✓ zajištění individuálních vzdělávacích plánů, pokud to postižení žáků vyžaduje
- ✓ zajištění individuálního přístupu k žákům se zdravotním postižením
- ✓ zohlednění druhu, stupně a míry postižení při hodnocení výsledků vzdělávání
- ✓ úpravu pracovního prostředí (vhodné osvětlení, speciální nábytek)
- ✓ pomoc při zajišťování kompenzačních pomůcek
- ✓ zvyšování odbornosti pedagogického sboru v oblasti speciální pedagogiky
- ✓ vytvoření bezbariérového prostředí

Zdravotní znevýhodnění

- ✓ zařazení častějších přestávek pro tyto žáky
- ✓ zajištění individuálních vzdělávacích plánů
- ✓ zajištění prostorů pro relaxaci žáků zdravotně oslabených
- ✓ zohlednění zdravotního znevýhodnění při hodnocení výsledků vzdělávání.

Sociální znevýhodnění

- ✓ pomoc při doučování
- ✓ konzultace s psychologem v případě ohrožení žáků sociálně patologickými jevy
- ✓ finanční pomoc při návštěvách kulturních nebo sportovních zařízení
- ✓ další aktivity vedoucí k maximálnímu zapojení těchto žáků do života školy

Sociální znevýhodnění

Pokud je vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami prioritou školy, je třeba tuto skutečnost v kapitole charakteristika ŠVP zdůraznit a zohlednit ve výchovných a vzdělávacích strategiích školy.

Např. **Biskupské gymnázium, Žďár nad Sázavou**

Škola pro potřeby žáků se speciálními vzdělávacími potřebami realizuje projekt „Škola bez bariér“, který je financovaný z prostředků EU. Tento projekt žákům přináší:

- odstranění všech prostorových bariér a omezení
- vybudování relaxačních a rehabilitačních prostor
- vybudování klubové místnosti (skupinová terapie)
- vytvoření interaktivního vzdělávacího materiálu
- vytvoření prezentačních vzdělávacích schémat
- vytvoření audionahrávek
- pořízení PC pro žáky se závažným postižením
- další vzdělávání pedagogických pracovníků zaměřené na potřeby žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- zavedení relaxačních programů

Tento systém škola dále doplňuje:

- individuálním vzdělávacím plánem
- nadstandardní péčí výchovného poradce, psychologa
- individuálním přístupem všech ostatních učitelů
- asistencí odborných pracovníků (asistent postiženého žáka)
- spoluprací s pedagogicko-psychologickou poradnou a úřadem práce.

RVP je závazný i pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale umožňuje určité úlevy. V části Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se stanovuje, že RVP je možné pro účely vzdělávání těchto žáků upravit v souladu s jejich speciálními vzdělávacími potřebami, možnostmi a zdravotním stavem.

V těchto případech musí škola žákovi **vytvořit individuální vzdělávací plán**, podle kterého se pak jeho vzdělávání řídí.

Individuální vzdělávací plán

Jméno:

Pracoviště: SPC

Datum narození:

Bydliště:

Vypracovala:

Škola:

Datum:

Ročník:

Č.j.: /10/11

Návrh individuálního vzdělávacího plánu pro zrakově postiženého žáka

Školní rok 2010/2011

(Vypracováno dle Zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání, dle vyhlášky č.73 ze dne 9.2.2005 o vzdělání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů)

.....je žák s postižením, které mu závažným způsobem omezuje

Ve školním roce 2010/2011 je integrován do . ročníku.

Speciální vzdělávání je zajišťováno formou individuální integrace.

Bude vzděláván podle ŠVP -

Výuka bude probíhat pod vedením třídního učitele

Odlišnosti v metodickém postupu a přístupu jsou zajištěny pravidelnými konzultacemi

1. **Obsah, rozsah, průběh a způsob poskytování individuální péče (Specifika jednotlivých vyučovacích předmětů)**
2. **Cíle vzdělávání žáka**
3. **Seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek**
4. **Jmenovité určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb**
5. **Předpokládaná potřeba navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle zvláštního právního předpisu**
6. **Závěry speciálně pedagogických, popřípadě psychologických vyšetření**
7. **Spolupráce s rodiči integrovaného žáka**
8. **Spolupráce se školou**
9. **Další důležité informace**

Praktické školy

V květnu 2010 byly Opatřením ministryně uvolněny RVP pro praktické školy. Výuka podle ŠVP, které si tyto školy vytvářely v následujících dvou letech , byla **zahájena 1. 9. 2012.**

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání praktická škola jednoletá(78-62-C/01)

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání praktická škola dvouletá (78-62-C/02)

Praktická škola jednoletá

Žáci:

- ✓ s těžkým stupněm mentálního postižení
- ✓ se souběžným postižením více vadami
- ✓ autismem

Kteří ukončili základní vzdělávání v základní škole speciální podle vzdělávacího programu určeného pro tuto skupinu žáků (Rámcový vzdělávací program pro základní školu speciální, Díl II), případně dobíhajícího Vzdělávacího programu pomocná škola a Rehabilitačního vzdělávacího programu pomocné školy.
Zdravotní způsobilost musí být posouzena lékařem.

Praktická škola jednoletá

Doplňuje a rozšiřuje žákům teoretické i praktické dovednosti získané v průběhu povinné školní docházky.

Za předpokladu respektování individuálních zvláštností a schopností žáků je vzdělávací proces zaměřen na rozvoj komunikačních dovedností a dosažení nejvyšší možné míry samostatnosti a nezávislosti na péči druhých osob.

Poskytuje přípravu na osvojení manuálních dovedností a jednoduchých činností využitelných v oblastech praktického života, které absolventům usnadní integraci do společnosti.

Oblasti vzdělávání

Jazyková komunikace (Jazyková komunikace)

Matematika (Matematika);

Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie);

Člověk a společnost (Společenskovední základy);

Umění a kultura (Výtvarná výchova, Hudebně pohybová výchova, Dramatická výchova);

Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova);

Odborné činnosti (Rodinná výchova, Práce v domácnosti, odborné okruhy podle profilace školy).

Praktická škola dvouletá

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání praktická škola dvouletá dává možnost získat střední vzdělání žákům se středně těžkým stupněm mentálního postižení, případně s lehkým mentálním postižením v kombinaci s dalším zdravotním postižením, které jim znemožňuje vzdělávání na jiném typu střední školy.

Zdravotní způsobilost musí být posouzena lékařem.

Oblasti vzdělávání

Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)

Matematika a její aplikace (Matematika)

Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)

Člověk a společnost (Základy společenských věd)

Člověk a příroda (Základy přírodních věd)

Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova, Dramatická výchova)

Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)

Odborné činnosti (Rodinná výchova, Výživa a příprava pokrmů, odborné obory podle profilace školy)

Žáci mimořádně nadaní

Mezi mimořádně nadané žáky nepatří pouze žáci s mimořádnými schopnostmi uměleckými nebo pohybovými, ale i žáci, kteří prokazují vysokou úroveň výkonů ve všech, nebo pouze v určitých činnostech či oblastech vzdělávání, projevují v těchto činnostech vysokou motivaci, jsou v nich cílevědomí kreativní.

Ředitel školy může, za podmínek daných školským zákonem, přeřadit mimořádně nadaného žáka do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku.

Podmínkou přeřazení je vykonání zkoušek z učiva nebo části učiva ročníku, který žák nebo student nebude absolvovat. Obsah a rozsah zkoušek stanoví ředitel školy.

(561/2004 Sb., Školský zákon, § 17 a 18)

Žáci mimořádně nadaní

- ✓ individuální vzdělávací plán pro nadaného žáka (§ 18)
- ✓ podpora účasti na soutěžích, olympiádách a SOČ
- ✓ individuální pomoc pedagogů
- ✓ vhodné formy a metody práce
- ✓ spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou
- ✓ speciální semináře
- ✓ rozdělení žáků do skupin i napříč ročníky
- ✓ prosazování forem výuky, v nichž je preferován individuální přístup
- ✓ využívání mimovyučovacích aktivit
- ✓ mimořádně vysokou a všestrannou nabídku volitelných předmětů
- ✓ zařazování volitelných předmětů podle zájmu žáků

Školská poradenská zařízení

Pedagogicko-psychologická poradna
Speciálně pedagogické centrum

Pedagogicko-psychologická poradna

Speciálně pedagogické centrum (MZ)

Zrakové postižení

- SPC

Tělesné postižení

- SPC

Sluchové postižení

- SPC

Poruchy autistického spektra

- SPC,

Narušená komunikační schopnost

- SPC,

Dokumenty

Doporučení k integraci – podkladem musí být **komplexní vyšetření psychologické a speciálně pedagogické**, doloženo zprávou

Zpráva z vyšetření – podklad pro školní práci

IVP – závazná smlouva mezi SPC, školou a rodiči – je nadřazen všem dokumentům

Posudek k MZ

Poradenská služba sociokulturně znevýhodněných (PPP a SPC)

- Vyrovnávání podmínek
- Dosahování funkčního minima
- Nesmí navrhopvat rozvolnění nebo redukci učiva, pouze modifikaci (nelze modifikovat jedinečné dovednosti, např. násobilku, VS)
- Doporučí osobu, která se bude s žákem učit

Děkuji za pozornost.